

Поточний стан справ у діяльності фінансових компаній, лізингодавців та ломбардів (за підсумками 2006 року)

Внесення інформації про фінансові компанії до Державного реєстру фінансових установ розпочалося в 2004 році. На кінець 2006 року до Державного реєстру фінансових установ (Держреєстру) було внесено інформацію про 116 фінансових компаній. Протягом року зареєстровано 46 та виключено з Держреєстру 4 фінансові компанії.

Узагальнені дані щодо видів фінансових послуг, які мають право надавати фінансові компанії, внесені до Державного реєстру фінансових установ, а також юридичні особи – суб'єкти господарювання, які за своїм правовим статусом не є фінансовими установами, але мають визначене законом право надавати фінансові послуги, наведено в таблиці 1.

Таблиця 1.

Інформація щодо кількості фінансових компаній/юридичних осіб, які мали право надавати фінансові послуги

Вид фінансових послуг	Станом на 31.12.2006	
	Кількість фінансових компаній	Кількість юридичних осіб
Надання фінансових кредитів за рахунок залучених коштів	3	-
Надання фінансових кредитів за рахунок власних коштів	27	-
Надання позик	28	47
Переказ грошових коштів	1	-
Надання порук (поручительств)	32	57
Залучення фінансових активів фізичних осіб із зобов'язаннями щодо наступного їх повернення шляхом укладання договорів на управління майном	54	-
Залучення фінансових активів юридичних осіб із зобов'язаннями щодо наступного їх повернення шляхом укладання договорів на управління майном	68	-
Фінансових лізинг	25	124
Надання гарантій	31	-
Факторинг	29	-
Довірче управління фінансовими активами	-	-
Кліринг	-	-
Обслуговування дорожніх чеків	-	-
Діяльність з обміну валют	1	-
Надання послуг з поштового переказу грошових коштів	-	1

Відповідно до розпорядження Держфінпослуг від 23 березня 2006 року №5523 для надання послуг переказу грошових коштів небанківська фінансова установа, що внесена до Держреєстру повинна в уставленому порядку одержати відповідну ліцензію. Станом на 31.12.06 Держфінпослуг видала 1 ліцензію на здійснення переказу коштів небанківськими фінансовими установами.

Інформація щодо ліцензування фінансових компаній наведена у таблиці 2.

Таблиця 2.

Ліцензування фінансових компаній у 2006 році

Вид діяльності, на яку видаються ліцензії	Кількість діючих ліцензій станом на початок року	на кінець 2006 р. (наростаючим підсумком з початку року)			Кількість діючих ліцензій станом на кінець періоду
		видано ліцензій	анульовано ліцензій	сума сплачена до бюджету за ліцензування	
	шт.	шт.	шт.	тис. грн.	шт.
Залучення коштів фізичних осіб – установників управління майном для фінансування об'єктів будівництва та/або здійснення операцій з нерухомістю	49	33	2	1020,0	80
Здійснення переказу коштів небанківськими фінансовими установами	0	1	0	30,0	1
Разом	49	34	2	1050,0	81

Загальні активи фінансових компаній з початку 2006 року зросли на 2 953,4 млн. грн. (майже у 2,6 раза) і на 31.12.06 складала 4 824,6 млн. гривень.

Всі фінансові компанії протягом року уклали 8 560 договорів щодо надання фінансових послуг загальною вартістю 12 225,0 млн. грн. (табл. 3.), що на 73,4% більше вартості договорів, укладених за 2005 рік.

Порівняно з 2005 роком дещо змінилась структура обсягів укладених договорів за видами послуг. Так, з 61,4% у 2005 році до 59,3% у 2006 знизилась питома вага операцій з обміну валют у загальному обсязі наданих фінансових послуг. Питома вага послуги з переказу коштів зменшилась з 16,5% до 10,2%. Зате помітно зріс обсяг послуг, пов'язаних із залученням фінансових активів фізичних осіб із зобов'язанням щодо наступного їх повернення шляхом укладання договорів на управління майном: з 14,9% від загального обсягу всіх видів послуг за результатами 2005 року до 23,4% на кінець 2006.

Таблиця 3.

**Вартість укладених фінансовими компаніями договорів
з надання фінансових послуг**

Вид фінансової послуги	Обсяг фінансового активу, що є предметом договору, млн. грн.		
	2004	2005	2006
Операції з обміну валют	2 194,0	4 327,7	7 252,5
Операції з переказу коштів	1 163,3	1 164,9	1 246,1
Залучення фінансових активів фізичних осіб	21,6	1 049,1	2 860,0
Залучення фінансових активів юридичних осіб	5,9	125,6	356,4
Послуги факторингу	7,3	62,0	141,0
Надання позик	19,9	191,6	251,4
Надання фінансових кредитів за рахунок власних коштів	0,1	26,5	83,4
Надання порук (поручительств)	2,4	81,0	16,8
Фінансовий лізинг	0,0	14,1	9,8
Надання гарантій	0,0	6,5	7,6
Всього	3 414,5	7 049,0	12 225,0

Обсяги фінансових послуг, наданих юридичними особами – суб'єктами господарювання, які за своїм правовим статусом не є фінансовими установами, але мають визначене законом право надавати фінансові послуги, наведено в таблиці 4.

Таблиця 4.

Обсяги фінансових послуг, наданих у 2006 році юридичними особами – суб'єктами господарювання, які за своїм правовим статусом не є фінансовими установами

Вид фінансової послуги	Вартість укладених договорів за період, млн. грн.	
	2005	2006
фінансовий лізинг	830,9	2 508,2
поштовий переказ	1 548,6*	1 002,1
Всього	2 379,5	3 510,3

* дані щодо обсягів поштового переказу наведені лише за II півріччя 2005 року оскільки Держфінпослуг на виконання доручення Кабінету Міністрів України взяла на облік УДППЗ „Укрпошта” лише у III кв. 2005 року.

Діяльність фондів фінансування будівництва (ФФБ) та фондів операцій з нерухомістю (ФОН)

У 2004 році набрав чинності Закон України „Про фінансово-кредитні механізми та управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю”, який забезпечив можливість небанківським фінансовим установам провадити діяльність із залучення фінансових активів фізичних та юридичних осіб на вказані цілі із зобов'язанням щодо наступного їх повернення шляхом укладання договорів управління майном.

Для надання послуг із залучення фінансових активів фізичних осіб для управління ними у сфері житлового будівництва фінансовим компаніям, які внесені до Держреєстру як фінансові установи, необхідно отримати ліцензію Держфінпослуг на залучення коштів фізичних осіб – установників управління майном для фінансування об'єктів будівництва та/або здійснення операцій з нерухомістю.

Більшість фінансових компаній (80 із 116) на кінець 2006 року отримали відповідні ліцензії та є фінансовими компаніями-управителями. Таким чином, протягом року кількість фінансових компаній-управителів зросла на 31 компанію (з 49 на початок року до 80 на кінець 2006 року), що свідчить про підвищення попиту на послуги таких компаній з боку споживачів та зацікавленість у веденні бізнесу, пов'язаного із залученням та управлінням активами з метою будівництва житла за допомогою механізму ФФБ.

Разом з тим на кінець 2006 року із 80 фінансових компаній – управителів лише 48 (60%) створили фонди фінансування будівництва (ФФБ). Кількість таких фондів на кінець 2006 року досягла 209.

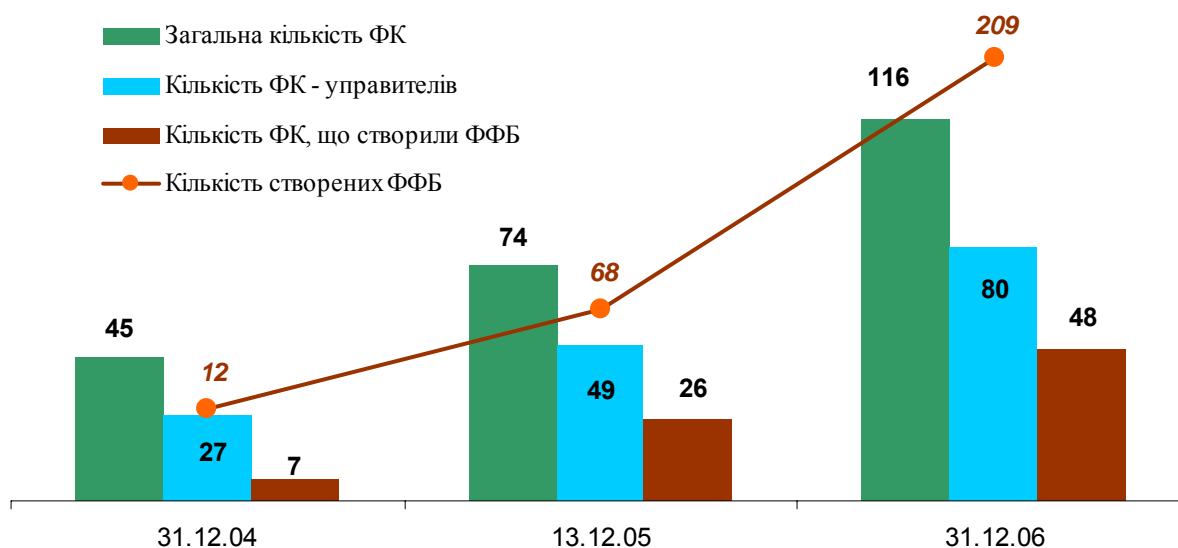

Рис. 1. Активність фінансових компаній-управителів зі створення ФФБ

Із 209 створених ФФБ 113 (54%) розташовано в м. Києві та Київській обл.

Більшість фінансових компаній-управителів (31%) здійснюють управління трьома-чотирма фондами, а 3 компанії управляють більш ніж десятьма ФФБ кожна.

Протягом 2006 року фінансовими компаніями, які здійснюють управління фінансовими активами у сфері житлового будівництва, укладено 5 844 договори, 95% яких укладено з фізичними особами - довірителями. Виконано за звітний рік 826 договорів; на кінець року залишилось 6 305 договорів, по яких термін дії ще не закінчився.

З початку року кількість осіб, які доручають управління своїми активами фінансовим компаніям у сфері житлового будівництва (довірителів), зросла майже у 4 рази.

За підсумками року в одному діючому фонді фінансування будівництва беруть участь у середньому близько 40 довірителів.

На кінець року від 6470 довірителів залучено 2,7 млрд. грн. на фінансування будівництва житла, з них 2,4 млрд. грн. (89%) - від 6310 фізичних осіб, решта 0,3 млрд. грн. - від 160 юридичних осіб. Враховуючи обсяги будівництва, на які фінансовими компаніями-управителями було укладено договори, а саме 2,8 млрд.грн. з фізичними особами та 356,4 млн. грн. з юридичними особами, на кінець року довірителями - фізичними особами було виконано 85% своїх зобов'язань щодо сплати коштів за укладеними договорами, а довірителями - юридичними особами близько 82%.

Динаміку залучених коштів фізичних та юридичних осіб для будівництва житла наведено в таблиці 5.

Таблиця 5.

Обсяги залучених від довірителів коштів для будівництва житла протягом 2006 року (залишок на кінець місяця)

Місяці 2006 року	Залучено (усього), тис. грн.	Залучено від фізичних осіб, тис. грн.	Залучено від юридичних осіб, тис. грн.
Січень	500,04	418,77	81,27
Лютий	592,68	534,04	58,65
Березень	692,52	613,58	78,93
Квітень	763,89	695,33	68,56
Травень	820,03	746,02	74,01
Червень	978,88	883,41	95,46
Липень	1126,32	1017,71	108,61
Серпень	1366,98	1228,08	138,89
Вересень	1663,22	1482,66	180,56
Жовтень	1995,70	1783,64	212,06
Листопад	2320,66	2092,04	228,63
Грудень	2723,32	2431,56	291,76

Аналіз щомісячних надходжень коштів від довірителів свідчить: якщо за перших чотири місяці року середнє надходження коштів становило близько 80 тис. грн. за місяць, то у червні було залучено близько 158,9 тис. грн., тобто майже удвічі більше.

Такий приріст пояснюється, насамперед, змінами у законодавстві з питань фінансування та інвестування у житлове будівництво. Заборона використання механізму фінансування будівництва житла за допомогою коштів, залучених безпосередньо забудовниками на підставі інвестиційних договорів, посилила актуальність використання механізму ФФБ.

Станом на кінець 2006 року 3 фінансові компанії одержали дозвіл на право емісії сертифікатів фонду операцій з нерухомістю (ФОН). У травні 2006 року було зареєстровано перший випуск сертифікатів ФОН.

Фінансовий лізинг

Протягом 2006 року фінансовими компаніями та юридичними особами, які не мають статусу фінансових установ, але можуть згідно з законодавством надавати фінансові послуги, укладено 4 188 договорів фінансового лізингу (майже утричі більше, ніж протягом 2005 року) на суму 3 572,7 млн. грн., що більш ніж у 4 рази перевищує обсяги 2005 року. Вартість об'єктів лізингу, що є предметом укладених у 2006 році договорів, становить майже 3,3 млрд. грн..

На кінець року обсяг чинних договорів фінансового лізингу (портфель угод – 8 409 договорів) складав 4,9 млрд. грн.

Динаміка вартості договорів, укладених протягом кварталу, та договорів, чинних на кінець кожного кварталу, наведена на рис. 2.

Рис. 2. Динаміка надання послуг фінансового лізингу протягом 2005 – 2006 років

Різде зростання вартості укладених договорів фінансового лізингу у 4 кварталі 2006 року пояснюється активною діяльністю лізингодавців, включених до Переліку юридичних осіб – суб'єктів господарювання, які не є фінансовими компаніями, а також поживаленням діяльності інших лізингодавців.

Так, у 4 кварталі лізингодавцями – юридичними особами було укладено 2058 договорів фінансового лізингу, тоді як у 3 кв. – 1030 договорів.

Близько 99% усіх послуг фінансового лізингу надається юридичними особами – суб'єктами господарювання, що не є фінансовими компаніями.

Вартість чинних на кінець 2006 року договорів фінансового лізингу майже в 2,5 рази перевищує їх вартість станом на кінець минулого року, що свідчить про зростання попиту на лізингові послуги та зростання вартості об'єктів лізингу.

На 36,4% зросла середня вартість чинних договорів фінансового лізингу: якщо на кінець 2005 року вона становила 428,0 млн. грн., то на кінець 2006 року – 584 тис.грн.

Станом на кінець звітної періоду вартість договорів із лізингодержувачами, які представляють транспортну галузь, складала близько 50 % від загальної вартості чинних договорів. Понад 19 % загальної вартості договорів припадає на підприємства сільського господарства (рис.3.).

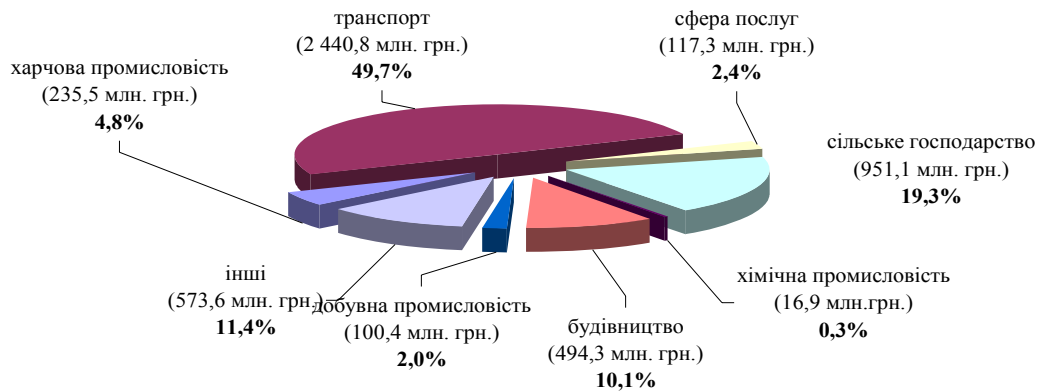

Рис. 3. Розподіл вартості чинних станом на кінець 2006 року договорів фінансового лізингу за галузями

Як і в попередньому році, використання лізингових операцій при заміні основних фондів підприємств залишається середньостроковим інструментом (термін дії договору 2 – 5 років).

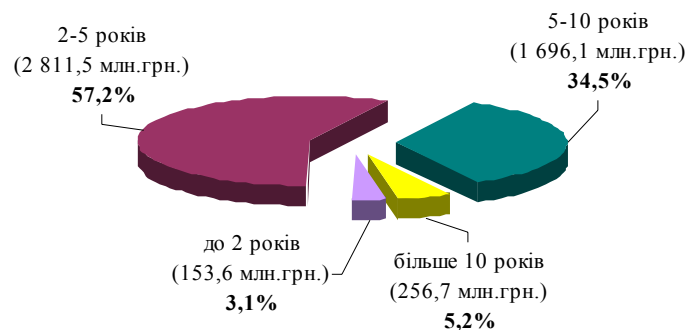

Рис. 4. Розподіл чинних станом на кінець 2006 року договорів лізингу за терміном їх дії

Основними об'єктами лізингу за чинними на кінець 2006 року договорами є транспортні засоби (63,6% вартості усіх чинних договорів лізингу), техніка, машини і устаткування для сільського господарства (18,0%).

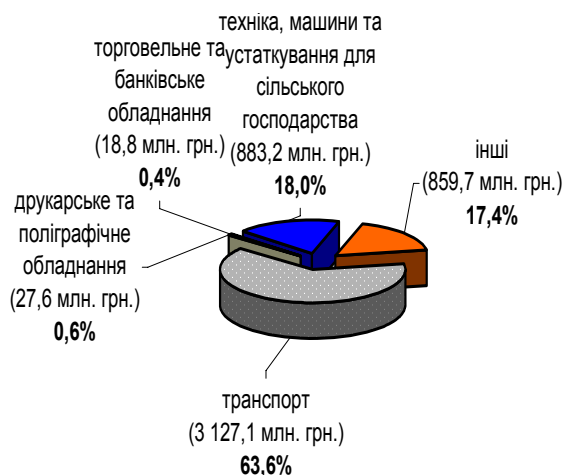

Рис.5. Розподіл чинних станом на кінець 2006 року договорів лізингу за обладнанням

Факторинг

Протягом 2006 року фінансовими компаніями укладено 717 договорів факторингу на загальну суму 141,0 млн. грн.

Динаміка кількості та вартості укладених фінансовими компаніями договорів факторингу по кварталах наведена на рис. 6.

Рис. 6. Динаміка надання фінансовими компаніями послуг факторингу протягом 2005-2006 рр.

88 % усіх договорів факторингу (628 договорів) на загальну суму 120,3 млн. грн. було укладено з юридичними особами., решта (89 договорів) – з фізичними особами - суб'єктами підприємницької діяльності на суму 20,7 млн. грн. (рис. 7.). Діючими на кінець 2006 року залишалося 123 договори факторингу.

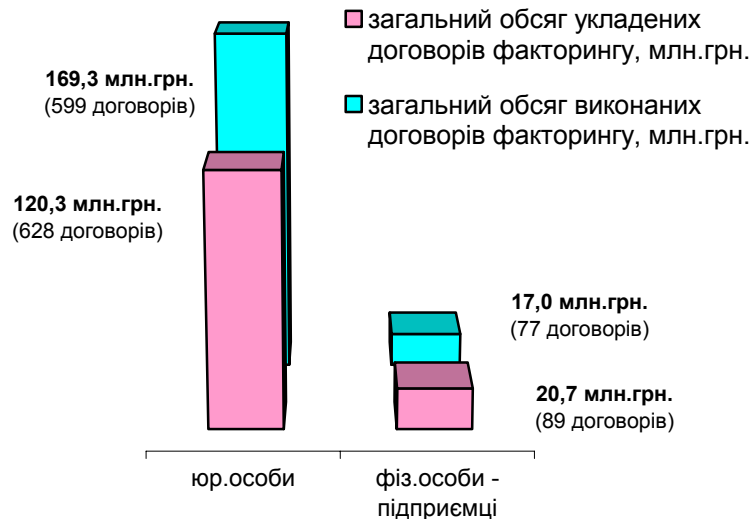

рис.7. Кількість та обсяг укладених і виконаних договорів факторингу за 2006 рік

Діяльність ломбардів (за результатами звітності 9 міс. 2006 року, через виявлені помилки у річній звітності 50 ломбардів)

Основним видом діяльності ломбардів як учасників ринку фінансових послуг є надання миттєвих, короткострокових та невеликих за розміром фінансових кредитів на власний ризик під заставу. Надаючи короткострокові готівкові кредити, ломбарди тим самим задовольняють нагальні потреби населення в грошах на певний термін, сприяючи підвищенню платоспроможності позикоодержувачів.

До набрання чинності Законом України „Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг” цей сектор фінансового ринку фактично не контролювався державою, окрім контролю за обігом дорогоцінних металів та дорогоцінного каміння з боку Міністерства фінансів України.

Після визнання ломбардів фінансовими установами відповідно до Закону України „Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг” Держфінпослуг запровадила систему державного регулювання їх діяльності, зокрема, шляхом внесення інформації про ломбарди до Державного реєстру фінансових установ.

Так, станом на 31 грудня 2006 року до Державного реєстру фінансових установ внесено інформацію про 315 ломбардів, що на 7 ломбардів менше, ніж було на початок року.

Територіально ломбарди (юридичні особи) розташовані нерівномірно. Так, у Дніпропетровській області знаходяться більше 20% усіх ломбардів. Інші 38% (119 ломбардів) розташовані у Донецькій, Харківській, Одеській, Луганській, Запорізькій областях та у місті Києві. В інших регіонах знаходиться від 1 (Івано-франківська обл.) до 9 (Кіровоградська обл.) ломбардів.

Така нерівномірність у територіальному розподілі пояснюється тим, що переважна кількість клієнтів ломбардів знаходиться у великих містах.

Загальні активи ломбардів зросли з початку року на 36% і на кінець III кв. склали 568,7 млн. грн.

Протягом 9 міс. 2006 року ломбардами під заставу майна видано 3 467,4 тис. фінансових кредитів (на 5% більше кількості кредитів, виданих протягом 2005 року) на суму 1 141,8 млн. гривень, що становить 80% обсягу кредитування минулого року.

За результатами 9 міс. 2006 року дещо змінилась структура кредитування за видами застави. Так, 71% вартості усіх кредитів виданих протягом 9 міс. 2006 року надано під заставу виробів із дорогоцінних металів та каміння, тоді як за результатами 2005 року під таку заставу було здійснено 53% кредитування. Зросла питома вага кредитування під заставу побутової техніки з 6% у 2005 році до 11% за 9 міс. 2006 року (табл. 6.).

Таблиця 6.

Кількість та обсяги кредитів, виданих ломбардами за 9 міс. 2006 року

Предмет застави	9 міс. 2006			
	Кількість кредитів		Обсяг кредитів	
	шт.	%	млн. грн.	%
вироби із дорогоцінних металів та каміння	2 799 288	80,7%	811,5	71,1%
побутова техніка	651 072	18,8%	122,5	10,7%
цінні папери	12	0,0003%	168,0	14,7%
інше майно	17 037	0,5%	39,8	3,5%
Разом	3 467 409	100,0%	1 141,8	100,0%

Порівняно з банками та кредитними спілками, ломбарди надають досить невеликі за розміром кредити. Середня позичка ломбарду у 3 кв. 2006 року становила 324,5 грн. (у 4 кварталі 2005 - 380,2 грн.).

Погашено протягом 9 міс. кредитів на суму 1 152,1 млн. грн., тобто 92% наданих кредитів, причому 72,7 млн. грн. (6,3 % обсягу погашених кредитів) було погашено за рахунок наданого в заставу майна.

Середньозважена річна відсоткова ставка за фінансовими кредитами, наданими ломбардами, на кінець вересня 2006 року склала 140,6%.